

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„Компютърните игри и технологии за развитие на креативните умения при децата в предучилищна възраст“

За присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
Професионално направление 1.2. Педагогика (Медийна педагогика)

Автор: Светослав Божидаров Ангелов

Светослав Ангелов е роден в гр. София през 1977 г. Завършва бакалавърска степен на висшето си образование по стопанско управление в СУ „Св. Кл. Охридски“. Той придобива магистърска степен по предучилищна и начална училищна педагогика в СУ „Св. Кл. Охридски“.

От 2017 до 2020 г. Светослав Ангелов е редовен докторант в катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ във ФНПП на СУ „Св. Кл. Охридски“, като е отчислен с право на защита и е насочен към такава след обсъждане на труда.

Светослав Ангелов работи в областта на информационните технологии Уеб дизайнер и Уеб програмист в СИАС ООД .

Докторантът притежава отлично ниво на владее на английски и на немски език, както и на компютърни технологии и на Уеб програмиране, достатъчни за осъществяване на успешно обучение в университетска докторска програма.

Светослав Ангелов се отличава със социални умения и компетенции като комуникативност, толерантност и способност за работа в екип, както и с организационни умения и компетенции като гъвкавост, креативност, инициативност и координация на дейности.

Може да се отбележи, че научните интереси на докторанта, са демонстрирани и в представените публикации, чиято тематика основно е свързана с тази на дисертационния труд. В тях се разискват проблемите на: медиите и медийното образование; медийната компетентност и грамотност; педагогическото взаимодействие и медийната компетентност; медийната грамотност и креативността при компютърните умения и пр.

Дисертационният труд е в обем от 208 страници, от които 194 страници основен текст. Той е структуриран в увод, три глави, заключение, изводи и препоръки, използвана литература и приложения. Съдържа 10 диаграми и 2 таблици, а като приложения са представени още 14 таблици и диаграми. Литературните източници са представени чрез 181 заглавия, от които 131 на кирилица, 35 на латиница и 15 публикации от Интернет.

Темата на дисертационния труд е актуална и насочва към изследване на теоретико-приложните аспекти на проблема за взаимното влияние и зависимост между медиите, медийната грамотност, педагогическото взаимодействие, образователните технологии и важни области от развитието на детето в предучилищния и началния училищен период.

Първа глава „Медийното образование, взаимодействие между педагогика и медии“ представя теоретичен анализ на значими аспекти на проучваната проблематика. Фокусът в него е по посока на медийното образование и взаимодействието между педагогиката и медиите, представящ медийната грамотност като креативност при компютърните умения и като основа на връзката „медии – образование“. В нея се разглеждат и дефинират и някои от основните понятия, имащи отношение към дисертационното изследване като медии, медийна компетентност, медийна грамотност, медийно образование и пр.

Анализирайки двустранната взаимовръзка между масовата комуникация и образованието, опосредстваща взаимодействието между социума и отделната личност, докторантът подчертава техните особено значими социални функции и социална отговорност. Обсъжданите проблемни области се свързват с изучаването на медийно-комуникационните процеси и тяхната проекция върху сферата на образованието, както и възможностите на мултимедиите за изграждането на медийни и креативни умения важни за социализацията в детството. Тук на преден план се извежда необходимостта от цялостна промяна в социален и образователен план, по отношение на приоритизиране на целите, свързани с медийната грамотност, медийната компетентност и медийното образование.

Дискутирани са и други аспекти на проблема като: влияние на медиите върху децата, разгледано в контекста на развитието на конкретни медийни умения в семейна и образователна среда; общуването чрез новите медии като разновидност на междуличностната и групова комуникация; ролята на комуникационните средства за социализацията и подготовката за включване на децата в различните сфери на

обществения живот и пр.

Във **втора глава** „**Теоретико-експериментални параметри на изследването**“ съдържа **програмната ориентация на изследването** като са представени актуалността на проблематиката и визията за експерименталните параметри на дисертационния труд. Описана е и разработената методология за неговото осъществяване, в основата на която е идеята за изследването на ролята и използването на конкретни комуникационни средства, сайтове за деца и компютърни игри, във връзка социалната активност и социализацията на децата, и в контекста на развиване на медийна грамотност. Основните концептуални и технологични параметри на изследователската са адекватни на общите и специфичните характеристики на изследваната проблематика и се изразяват в следното:

- Формулираната **цел** успешно ориентира изследването към използването на компютърните игри и технологии при медийната грамотност за социализацията и развитието на личността в детството.
- Направените научни предположения в представените **хипотези** произтичат от целта на изследването и насочват към проучване на зависимостта между познаването и използването на достъпни медийни иновационни продукти и ефективното развитие на значими познавателни и социални умения в детството, в контекста на стимулирането на социална активност и формирането на медийна грамотност. Надграждащ е смисълът на предположението, че проблемите при употребата на медиите от съвременните деца могат да се преодолеят при наличието на способност за тяхното адекватно използване и осмисляне на получаваната от тях информация, при достигане на възможната и необходима степен на медийна грамотност.
- Определените конкретни **цели и задачи** отразяват последователността при реализиране на основните дейности, предвидени в дисертационното изследване. Основно те ориентират към проучване на различни социални и образователни аспекти на проблема за използване на медийната информация и степента на развитие на медийна грамотност при децата в предучилищна и начална училищна възраст.
- За реализиране на емпиричното изследване е избран **подходящ инструментариум**, адекватен на проучваната проблематика. Използвани са методи като експлоративно проучване, интервюта и анкети, експертна оценка

или фокус-група, статистически методи за обработване на емпиричните данни. Формираната извадка от лица за участие в изследването е коректна като количествени и качествени характеристики.

В трета глава „Медийната грамотност между детската градина и началното училище“ са представени и детайлно анализирани етапите от емпиричното изследване и основно двете технологични равнища: експлоративно проучване; проучване на медийната грамотност – сайтове за деца.

Първият параграф на тази глава не съдържа представяне и обсъждане на емпирични данни. Той е посветен на теоретичен анализ относно същността на медиите и медийното образование, както и на важни терминологични, съдържателни и смислови уточнения, с фокус върху понятията „медийна педагогика“, „медийна компетентност“ и „медийна грамотност“.

Данни относно това доколко медиите като елемент на медийната грамотност и отношението към тях, оказват влияние върху социализацията на децата, са проекция на приложените анкетни проучвания на мнението на родители и учители и осъществения експлоративен анализ.

Анализът на резултатите от изследването по отношение на идентифициране на достъпа до различни видове медии и честотата на използването им от децата, потвърждава очакването (в конкретни изследвания и в житейската реалност) за високи стойности при децата от края на предучилищната и началото на училищната възраст по отношение на някои от нови, но и за традиционни медии. Подобна закономерност се установява и във връзка с достъпа до определени медии без осъществяване на родителски контрол.

Индикативно по отношение използването на компютърните игри, сайтове и технологии в условията на педагогическо взаимодействие в детската градина и в началното училище, както и на възпитателното взаимодействие в семейната среда, са съществуващите и не реализирани в достатъчна степен възможности в този план. Тук се акцентира върху факта, че въпреки разбирането на значимостта на медийните средства за стимулиране на активност у децата и за тяхната социализация, се забелязват дефицити по отношение на по-целенасочената им употреба и на разбирането в конкретика на същността и параметрите на медийната грамотност при учителите и родителите. Още повече, че е установена взаимовръзка между степента на развитие на медийна грамотност на децата като функция на отношението на учители и родители към изследваните медии и медийни средства, както и на

медийната грамотност на учители и родители. Потвърждава се и това, че някои от компонентите на медийната грамотност (анализ и оценка) нямат реална проекция нито в семейството, нито в детската градина.

В резултат на анализа в експлоративното проучване се правят заключения за отношението „социализация - медийна грамотност“, което предполага разширено приложение на медиите и медийните средства при педагогическото и възпитателното взаимодействие в детската градина и семейството, но с разясняване на същността на медийното съдържание.

Същественото в резултатите от фокус-групата са по посока на нагласите на потребителите (учители) към изследваните медийни продукти – компютърните игри, сайтовете за деца, други медийни технологии, тяхната информираност за съдържанието им, както и развитието на отношението им към тях в йерархичен и възрастов план. Тук в детайли се анализират социализиращите функции на медийната грамотност в детството по посока на развитието креативните умения.

Статистическият и съдържателен анализ на резултатите потвърждават формулираните хипотези на изследването. Получените емпирични данни успешно са обобщени и визуализирани в таблици и диаграми.

Като позитивни моменти в тази глава на дисертационния труд могат да се посочат коректността при представянето на изследователските данни и съотнасянето на получените резултати към основните моменти в изследователската програма – хипотезата, задачите и пр.

Изводите и заключението обобщават постиженията на дисертационния труд по посока реализирането на изследователска програма за установяване на закономерни взаимовръзки между използването на подходящите компютърни игри, сайтове и технологии и развитието на креативни умения и положителни нагласи у децата, както и техните позитивни проекции във възпитанието, обучението, образованието.

Препоръките в дисертационния труд са адресирани към педагогическите специалисти и родителите с акценти: разговори с децата за съдържанието на медийните продукти и за безопасното ползване на интернет; проявяване на адекватен родителски контрол при използването от децата на медийните продукти; адаптиране на социалните мрежи за по-малки деца; въвеждане на ДОИ за развиване на медийната грамотност, разширяване на пълноценното сътрудничество между педагогически специалисти родители, създатели на медийни продукти за деца и пр.

Освен изтъкнатите до тук **позитивни** акценти при представянето на дисертационния труд, могат да се определят и неговите **основни приноси**:

- Дисертационния труд се характеризира с проявените от докторанта аналитичен подход и авторска позиция при представянето и интерпретирането на теоретичните аспекти на обсъжданата проблематика и на получените емпирични данни от проведеното изследване. Акцентът в теоретико-концептуалното проучване е поставен върху разискването и интерпретирането на проблема за медийната грамотност и връзката ѝ с процеса на социализация, за креативните умения чрез компютърните игри, сайтове и технологии съобразно медийната грамотност в различните ѝ аспекти.
- Избрана, адаптирана и приложена е актуална и адекватна методика за установяване и оценяване параметрите на проучваните зависимости между познаването и използването от децата на информационни средства и технологии (компютърните игри, сайтове и технологии) в семейството, детската градина и училище, развитието им в познавателен и социален план, и формирането на медийната им грамотност.
- Изградена е по-ясна и по-конкретна визия за влиянието на компютърните игри и технологии върху познавателното и социалното развитие на децата в педагогическото и възпитателното взаимодействие в семейството, детската градина и началното училище, разгледано в контекста на медийната грамотност на ангажираните субекти. Това може да послужи и като ориентир за използването на медиите като средство за формиране на медийна грамотност.

Въпроси и бележки:

1. Бихте ли конкретизирали идеи и практики за координиране на усилията между родители и учители за споделяне на информация относно медийното поведение на децата, развитието на умения за използването на медиите и създаването на определени нагласи по отношение на медийното съдържание в контекста на формирането на медийна грамотност?

Справката за публикациите на докторанта показва, че са достатъчни като брой (7), като тематично те непосредствено са свързани с проблематиката на дисертационния труд - компютърните технологии, медийната грамотност и компетентност, развитие на креативността при компютърните умения.

Авторефератът успешно отразява в необходимата пълнота и детайлност структурата и съдържанието на дисертацията. Процедурата съответства на

изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България, както и Правилниците за неговото прилагане.

В заключение, посочените позитивни акценти и приносни моменти ми дават основание да дам изцяло **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд, както и своя положителен вот, и да предложа с убеденост на Научното жури да гласува положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 1.2 Педагогика (Медийна педагогика) на **Светослав Божидаров Ангелов.**

София

31.08.2020 г.

Рецензент:

/проф. д-р Любослава Пенева/